

Het Studium Generale organiseert
in samenwerking met
de Afdeling Infectieziekten van het LUMC:

Tyfus, Pest en Cholera

Een lezingserie over infectieziekten

Infectieziekten staan weer volop in de belangstelling. Bij het publiek, dat zich in de media geconfronteerd ziet met nieuwe infectieziekten zoals Mexicaanse griep en Q-koorts. Bij beleidsmakers en politici, die de noodzaak tot voorbereidingen tegen en bestrijding van zulke infectieziekten moeten inschatten. En niet in het laatst bij artsen, die in het vakgebied moeten blijven om vragen van hun patiënten te beantwoorden, de ziekten te herkennen en te behandelen. In deze serie belichten acht sprekers het thema 'infectieziekten' vanuit medisch, beleidsmatig, maatschappelijk en historisch perspectief.

woensdag 21 oktober 2009

Van Typhoid Mary tot SARS Sally

Een introductie tot infectieziekten

Prof.dr. Jaap T. van Dissel,

Leids Universitair Medisch Centrum

Nog niet zo lang geleden heerste de opvatting dat 'het boek van infectieziekten' gesloten kon worden, nu hygiëne, schoon drinkwater en afvalverwerking, vaccinaties en antibiotica het probleem van infectieziekten naar de achtergrond gedrongen hadden. Inmiddels is duidelijk geworden dat een continue inspanning vereist is om de bekende infectieziekten te bestrijden. Daarnaast worden steeds nieuwe infectieziekten ontdekt, of het nu nieuwe verwekkers en hun ziektebeelden betreft, zoals HIV/AIDS, Legionella of Marburg, of bekende verwekkers die een nieuwe niche innemen, een toegenomen virulentie aan de dag leggen of een zorgwekkende resistentie vertonen. In dit introductiecollege wordt ingegaan op de microbiële verwekkers van infectieziekten, en op hun innige omgang en wisselwerking met hun gastheer, van het niveau van de enkele lichaamscel tot de complexe samenleving.

woensdag 28 oktober 2009

Vaccinatie tegen baarmoederhalskanker

Een belangrijke stap voorwaarts

Prof.dr. Roel A. Coutinho,

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en

Milieu/Academisch Medisch Centrum

Het Humane Papilloma Virus (HPV) is verantwoordelijk voor baarmoederhalskanker en voor bepaalde andere vormen van kanker. Tegen HPV 16 en 18 – de belangrijkste kankerverwekkende HPV virussen – is sinds kort een veilig en effectief vaccin beschikbaar. Op advies van de Gezondheidsraad is dit vaccin nu onderdeel van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP) voor meisjes van 12 jaar. De deelname aan de inhaalcampagne voor meisjes van 13-16 jaar (ongeveer 50%) viel tegen o.a. door tegenstrijdige berichten in de media en op internet.

Met een nieuwe communicatiestrategie hoopt het RIVM nu dit vaccin beter over het voetlicht te kunnen brengen waardoor het vaccinatiepercentage gaat stijgen. Daardoor kan een belangrijke bijdrage worden geleverd aan het voorkómen van baarmoederhalskanker.

woensdag 4 november 2009

Zorginfecties. Een zorg die blijft

Prof.dr. Peterhans van den Broek,

Leids Universitair Medisch Centrum

Omstreeks het jaar 1800 schreef Johan Peter Frank, internist en directeur van het Algemene Ziekenhuis in Wenen 'Kan es wohl einen grösseren Widerspruch geben als eine Spitalkrankheit? Ein Übel, welches mann da erst bekommt, wo mann sein eigenes loszuwerden gedenkt?' Sindsdien is onze kennis over infecties die het gevolg zijn van de zorg die iemand wordt verleend (zorginfecties) enorm toegenomen, maar nog altijd zijn ze een veel voorkomend probleem dat geregeld in de pers aan de orde komt. MRSA, ESBL, *Acinetobacter*, *Clostridium*, gebrek aan handhygiëne en vieze ziekenhuizen zijn een paar van de termen die daarbij geregeld vallen. Tijdens het college worden de moderne inzichten in de preventie van zorginfecties besproken, daarbij belichtend hoe de wetenschappelijke basis hiervoor in de negentiende eeuw is gelegd door Louis Pasteur, Joseph Lister, Ignaz Semmelweis, Florence Nightingale, Wendel Holmes en Robert Koch.

woensdag 11 november 2009

Nieuwe virussen. Een dreiging uit de dierenwereld

Prof.dr. Ab Osterhaus,

Erasmus Medisch Centrum

Dodelijke griep van vogels, AIDS en pokken van apen, SARS, 'Marburg' en rabies van vleezuizen...het zijn maar enkele voorbeelden van de vele dierlijke virusinfecties die de laatste jaren dodelijke menselijke slachtoffers hebben gemaakt. Wat is er aan de hand? Was ons niet

door wetenschappers beloofd dat het slechts een kwestie van tijd zou zijn voordat we een samenleving zonder infectieziekten zouden hebben? We maken echter nog steeds deel uit van de dierenwereld, die onderdeel is van een zeer complex ecosysteem. In onze globaliserende wereld trekken we ons in toenemende mate steeds minder aan van de wetten van dit ecosysteem. Virussen uit de dierenwereld vinden hierdoor nieuwe niches en kunnen zich snel aan nieuwe gastheren in de dieren- en mensenwereld aanpassen. Waar we de globalisering met al zijn negatieve effecten niet of onvoldoende kunnen bedwingen moeten we in toenemende mate investeren in wetenschappelijk onderzoek dat vroege opsporing en 'pandemic preparedness' mogelijk maakt.

woensdag 18 november 2009

HIV/AIDS. Waar staan we?

**Prof.dr. Joep M.A. Lange,
Academisch Medisch Centrum**

Naar schatting zijn er wereldwijd zo'n 33 miljoen mensen besmet met HIV. Ruim tweederde hiervan leeft in sub-Sahara Afrika. Hoewel er de laatste jaren enige afname is geweest van het aantal nieuwe HIV besmettingen, traden er het afgelopen jaar nog 2,5 miljoen nieuwe besmettingen op. Klassieke HIV preventie (voorlichting, condooms, e.d.) heeft vaak maar een beperkt effect gehad, ten dele omdat vaak voorbijgegaan wordt aan de culturele en sociale context die risicovol gedrag voedt. Een effectief preventief HIV vaccin lijkt nog ver weg. Mannenbesnijdenis vermindert de overdracht van HIV van vrouw naar man met zo'n 50% en wordt in een aantal landen gepropageerd. Een aantal nieuwe methoden om HIV infecties te voorkomen wordt momenteel onderzocht. Relatief gezien steekt het verhaal van de HIV behandeling gunstig af bij dat van de preventie. In 1996 werd, met de introductie van de combinatiebehandeling, HIV in de rijkere landen een behandelbare chronische ziekte. Ook in de

arme landen is inmiddels veel bereikt in de HIV behandeling. De grote uitdaging is nu om ook andere sectoren van de gezondheidszorg te laten delen in die vooruitgang.

woensdag 25 november 2009

Hoe beperkt de Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding de schade bij acute infectieziekteproblemen?

Dr. Jim van Steenberg, Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

De Landelijke Coördinatie Infectieziektebestrijding (LCI) is in 1995 als onafhankelijk bureau opgericht en sinds 2005 onderdeel van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu. Infectieziektebestrijding is geen medisch-epidemiologische, maar een maatschappelijke activiteit. De epidemiologische definities van begrippen epidemie, pandemie en risico voldoen daarom niet. De maatschappij ervaart risico's bij een epidemie op een andere manier dan de beperkte epidemiologische risico-inschatting. De LCI probeert in haar risicomangement de maatschappelijke factoren mee te wegen. Enkele praktijkvoorbeelden laten de gebruikelijke werkwijze van de LCI zien.

woensdag 2 december 2009

**De eerste Nassau's in Nederland
Het begin van de syfilis in Europa**

Prof.dr. George Maat, Leids Universitair Medisch Centrum

Tijdens de opgraving (1996) van de grafkelder van de eerste Nassau's die in Nederland kwamen wonen (voorouders van Willem van Oranje) werden bij Engelbrecht II uitgebreide veranderingen door een chronische treponema-infectie (syfilis) vastgesteld. Hij stierf negen jaar na de eerste epidemie die Europa trof na de ontdekking van Amerika. Het kan bijna geen toeval zijn en lijkt de theorie te bevestigen dat deze infectieziekte door de ontdekkingsreizigers was meegebracht naar een onvoorbereid continent.

woensdag 9 december 2009

Afweer tegen infecties

Van wieg tot graf

**Prof.dr. Ralph van Furth, emeritus,
Leids Universitair Medisch Centrum**

De beste barrière tegen infecties is een intacte huid en slijmvliezen. Andere afweermechanismen zijn antistoffen (immuunglobulinen) en witte bloedcellen (fagocyten of eetcellen en lymfocyten) in het bloed. Deze antistoffen en cellen migreren vanuit de circulatie naar de plaats van de infectie om de micro-organismen ter plaatse onschadelijk te maken en te verwijderen. De intensiteit van de afweer verschilt per levensfase: direct na de geboorte is dit nog gering, op (jong) volwassen leeftijd optimaal en bij gezonde ouderen nauwelijks verminderd. In dit college zal allereerst worden behandeld hoe en wanneer de verschillende afweermechanismen voor het eerst worden waargenomen en hoe deze functioneren. Daar de afweer kan worden versterkt door vaccinatie, zal een groot deel van het college hieraan worden gewijd. Toekomstige nieuwe benaderingen zullen tot slot worden aangeduid.

**Toegang gratis!
Iedereen zonder aanmelding welkom!**

Tijd:
19.30 – 21.00 uur

Locatie:
zaal 011
Lipsiusgebouw (1175)
Cleveringplaats 1
Leiden

Informatie /organisatie:
Studium Generale Universiteit Leiden
Postbus 9500
2300 RA Leiden
t.a.grunewald@ics.leidenuniv.nl
071 527 7283 / 7295 / 7296
www.studiumgenerale.leidenuniv.nl